

. Σ Η Μ Α

Ο.- Εἴμαστε κοντά σας στρατευμέμα μας ἀδέλφια, γιὰ νὰ προσφέρωμε σέ σᾶς καί στούς φίλους ἀκροατάς μας ἓνα Ποντιακό πρόγραμμα, μέ τραγούδια, χορούς καί λίγα λόγια κάθε φορά γύρω ἀπὸ τὴν Ποντιακὴ ζωὴ τὴν παλιά, μὰ καί τὴν καινούργια.

Κείμενο Στάθη Εὐσταθιάδη.

Μουσικὴ ἐπιμέλεια Ἡρ. Κοκοζίδη, στή λύρα ὁ Γιωργούλης.

. τὸ σῆμα σβῆνει

Στὸ σημερινό μας πρόγραμμα, φίλοι μας, θὰ ἀκούσετε ἓνα ἀκρότικο τραγούδι, δυὸ αἰσθηματικά, δίστιχα εὐτράπελα καί τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς καί τῆς ἀγάπης.

. ὑπόκριση λύρας

Γλυκειά λύρα, πού μέ τὸ ἀντιλάλημα τῶν μελωδικῶν ἤχων σου, φέρνεις στή θύμιση γλυκιές ἀναμνήσεις περασμένης ζωῆς καί κάνεις τὴν ψυχὴ σέ μακρινούς τόπους νὰ φτερουγίσῃ, στή Μυθικὴ Κολχικὴ γῆ, στά παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, στίς ἐσχατιές τοῦ Βυζαντίου, ἐκεῖ, ὅπου οἱ ἐξελληνισμένοι Μιθριδάτες, ἔπειτα οἱ δοξασμένοι Κομνηνοί καί στὸ τέλος ὁ ἥρωικός Ποντιακὸς λαὸς μέ τὴν ψυχικὴ του ἀντίστασι διαιώνισαν τίς παραδόσεις, κράτησαν Πίστη καί Πατρίδα καί διαφύλαξαν μέσ' στήν ψυχὴ καί στὸ νοῦ τους τὴν Ἑλλάδα.

Καί ἀπὸ τίς πρὸ λαμπρές σελίδες τῆς Ἱστορίας μας, οἱ σελίδες πού ἔγραψαν οἱ Ἀκρῖτες μας, οἱ μόνιμοι φρουροὶ τῶν συνόρων, μὰ καί οἱ ἀκαταπόνητοι ἐργάται τῆς γῆς.

Ἀκρίται τοῦ Πόντου..... Ἡρωικοὶ Διγανίδες, θρυλικοὶ πολεμισταί, πού μέ τὰ κατορθώματά σας σώσατε τὸ ἔθνος. Ἡ Ποντιακὴ Μοῦσα ἔφαλλε μέ τρόπο ὑπέροχο καί συγκινητικὸ τὴν Ἀκριτικὴν ζωὴ σας.

Ἀκρίτα μου, ἀγαπημένε, πόσο συναισθάνομαι τὴν ψυχικὴ σου ἀναστάτωση, ὅταν, ἐνῶ ἀμέριμος, ξάνοιαστος, ὀργώνεις τὴν εὐλογημένη γῆ καί σκύβεις πάνω στὸ μόχθο, ἔναπουλὶ θλιβερὴ εἵδηση σοῦ φέρνει: Μὲ ἀνθρώπινη μελὴ σέ πληροφορεῖ, ὅτι τὴν ἀγαπημένην σου, τὴν Καλὴν σου ἄρπαξαν οἱ ἄρπαγες.....

Ἀκρίτα μου, ντὸ κάθεσαι καί στέκεις καί περμένεις, τὸ ἔνοιό σ' ἐχάλασαν καί τὴν Κάλην σ' ἐπαῖραν.

Καί ἀφήνει ὁ Ἀκρίτας τὸ χωράφι στή μέση καί ἀρπάζει τὸ Ἑλληνικὸ κοντάρι καί τρέχει-καί τρέχει καί στὸ τέλος ἀπελευθερώνει

τὴν ἀγαπημένη του καὶ γυρίζει θριαμβευτὴς νικητὴς, ὑπέροχος πολεμιστὴς τοῦ "Ἐθνους καὶ λαμπρὸς ὑπερασπιστὴς τῆς τιμῆς του.

. ΛΥΡ-ΤΡΑΓ

"Ἀνοῦστε τώρα τὸ " Χαμόμηλον ". Ὁ λαϊκὸς ποιητὴς μετουσιώνει τὸν πόνο του σὲ τραγούδι θλιμένο. Μὲ λυρισμό, μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του βλέπει τὸ " χαμόμηλον ", τὴν χαμομηλιά, τὴν κοντομηλιά, νὰ θλίβεται, νὰ στέκη μαραμένη, γιατί... ἦταν μάρτυρας, ὅταν στὴ ρίζα τῆς φιλήθηκαν ὁ νέος μὲ τὴ νέα καὶ ὀρκίστηκαν μὴ μὴ χωρίσουν, μὰ τώρα χώρισαν....

. . . . , ὑπόκριση λύρας

"Ἐναν κορίτσι καὶ ἓναν παῖδιν σὴ ρίζα μ' ἐφιλέσαν,
καὶ ἐποίησαν ὄρκον καὶ ὅμνισμαν, νὰ μὴ φτάν' χωρίσαν,
καὶ ἀτώρα ἐχωρίγανε, γιάμ' ἔχω ἄς σὸ κρίμαν....

θλίβομαι, θλίβομαι καὶ ἐγὼ τὸ ἄψυχο δέντρο, ποὺ χώρισαν, γιατί ἡμουν μάρτυρας, ὅταν ὀρκίστηκαν, ὅτι γιὰ πάντα θὰ ἦταν ἐνωμένοι ὁ νέος μὲ τὴ νέα.

. ΛΥΡ-ΤΡΑΓ

" Ἐτερον καὶ ἡ Λυγερή ". Εἶναι ἓνα ἄλλο Ποντιακὸ δημοτικὸ τραγούδι. Πρόκειται γιὰ τραγούδι εἰδυλλιακόν.

Σ' ἓνα γραφικὸ τοπίο ὁ νέος συνάντησε τὴν πεντάμορφη κόρη. Μπροστὰ τους ἓνα ποτάμι δυσκολοπέραστο. Θὰ σὲ περάσω ἀντίπερα, κόρη, ἂν μοῦ ὑποσχεθῇς ἓνα φιλή. Καὶ ἐκείνη τοῦ τὸ ὑποσχέθηκε.

Ἄς σὸ χερ' ἐπέρπαξεν καὶ ἀτέν πέραν ἔσυρεν.

Δὸς μου κόρη, ὅ, τι μοῦ ἔταξες.

Τ' ἔμπρια μουν λειβάδια εἶν', πᾶν ἐκεῖ καὶ δίγω σε.

Νὰ πῆμε πιδ. πέρα, νὰ... λίγο πιδ ἐκεῖ, παραπέρα, τοῦ λέει ἡ κόρη, καὶ στὸ τέλος, ἀφοῦ κόντεφον στήν ἄκρη τοῦ χωριοῦ, τὸν ἀποδιώχνει, τοῦ ἀρνεῖται τὸ φιλή, γιατί τὸ ὑποσχέθηκε σὲ μιὰ ἀνάγκη, ποὺ ἐκεῖνος τὴν ἐκμεταλλεύθηκε.

Δέξ' ἄτον τῇ σὺλ' τὸν γιόν, ἐγὼ δέν καὶ δίγ' ἄτον.

. ΛΥΡ-ΤΡΑΓ

Καὶ τώρα δίστιχα εὐτράπελα. Καὶ μὲ τὰ τραγούδια αὐτὰ ὁ λαὸς μας τὰ αἰσθηματὰ του ἐκφράζει. Δίνει κουράγιο στὸν ἑαυτὸ του καὶ μὲ τρόπο ἀνάλαφρο, μὲ διάθεση σατιρική, τραγουδᾷ ὁ λαϊκὸς τραγουδιστὴς τοὺς ἔρωτές του.

" Ἄς ἔμνε εἶνας διάβολος μὲ τρία κωδωνόπα,
καὶ ἔλᾳσκουμε μεσανυχτὶ καὶ ἐγνέφιζα κορτσόπα.

. ΛΥΡΑ-ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Χιλιάδες είναι τὰ δίστιχα τῆς ἀγάπης, ἄλλα πονετικά κι' ἄλλα χαρούμενα. Μὲ τὰ λιανοτράγουδά του αὐτὰ ὁ λαὸς μας, πολλές φορές ἐκφράζεται, μὲ τρόπο πολὺ λυρικό. Ἀκούστε μερικά δίστιχα καὶ θὰ κρίνετε μόνοι σας τὴν ποιητικὴ τους ἀξία.

Τ' οὐρανοῦ τὰ πετούμενα, τῇ Θεοῦ τὰ πουλόπα,
ἀτὰ πᾶ ἐζωγράψανε τ' ὀμματί σ' τὰ πλουμόπα.

Περμένω σε καὶ κ' ἔρχεσαι, ξέν' εἶναι ποῦ περῶνε,
ἔλα κι' ἄς λάμπνε τὰ ραχιά, τ' ὀμάλια νά γελούνε.

Ἡ ἐγάπη μ' ἐσκέρχεται καὶ τὰ στράτας φωτάζει,
τὰ ἔμπρ' τὰ στράτας χαίρουνταν, τ' ὀπίσ' ἀναστενάζει.

. ΔΥΡ-ΤΡΑΓ

Τοὺς καὦμούς τῆς ξενητείας, ὁ Ποντιακὸς λαὸς, τοὺς τραγούδησε μὲ πολὺ συγκίνηση. Καὶ ἦταν ἡ ξενητεία ἓνα μόνιμο χαρακτηριστικὸ τῆς ζωῆς του ἀπὸ τὰ πρὶο παλιὰ χρόνια.

. ὑπόκρουση λύρας

Τὸ παπὸρ' ἔρθεν σὸ λιμάν' γιὰ τ' ἐμέν αρματοῦται,
μὴ λέτ' ἀτο τὴν Κάλη μου, θὰ κλαίη καὶ θὰ ματοῦται.

. ΔΥΡ-ΤΡΑΓ

Πρὶν κλείσουμε τὴν ἐκπομπή μας, σᾶς πληροφοροῦμε, φίλοι μας, ὅτι τὸ συγκρότημά μας θὰ τὸ ἀκοῦτε κἀθε ἐβδομάδα, αὐτὴ τὴν ὥρα ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ ραδιοφωνικὸ σταθμὸ Θεσ/νίκης. Καὶ κἀτι ἄλλο: Σᾶς ἀνακοινώνωμε, ὅτι ὁ Ποντιακὸς θίασος Θεσ/νίκης, τμήμα τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖται τὸ συγκρότημα, ποῦ ἀκοῦτε στίς ραδιοφωνικὲς ἐκπομπές, θὰ δώσῃ τίς ἡμέρες τοῦ Πάσχα σὲ θέατρο τῆς πόλεώς μας Ποντιακὴν θεατρικὴν παράστασιν λαογραφικοῦ περιεχομένου μὲ τὸ νέον ἔργον τοῦ συγγραφέως Στάθης Εὐσταθιάδου " Ἡ Ρωξάνα κι' ἡ Βαρβάρα - ἡθογραφικὴ φάρσα. Σκηνοθεσία Μιχάλη Κυνηγόπουλου, καλλιτεχνικὴ διεύθυνση Ἡρ. Κοκοζίδου. Συμπράττουν ἡ Φρόσω Καλατζίδου καὶ ὁ Πέτρος Ἰγνατιάδης. Στὴ λύρα ὁ Γιωργούλης.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε. φίλοι μας, ποῦ μᾶς χαρίσατε τὴν προσοχή σας.

. Σ Η Μ Α

Ἀκούσατε ἓνα Ποντιακὸ πρόγραμμα, λαογραφικοῦ περιεχομένου ποῦ ἔγραψε ὁ Στάθης Εὐσταθιάδης.

. τὸ σῆμα σβήνει

" Αιρίτας "

'Αιρίτας ὄντες ἔλαμνεν ἀφιά σὴν ποταμῆάν,
ἐπέγνευ κι' ἔρτον κι' ἔλαμνεν τὴν ὥραν πέντ' αὐλάκιαν.
"Ἐρθεν πουλὶν κι' ἐκόνεφεν, σὴ ζυγόνι τὴν ἄκραν,
- 'Αιρίτα μου, ντὸ κἀθεσαι καὶ στένεις καὶ περιμένεις,
τὸ ἔνοιιο σ' ἐχάλασαν καὶ τὴν Κάλη σ' ἐπέραν.

" Χαμόμηλον "

Καὶ ντ' ἔπαθες χαμόμηλον καὶ στένεις μαρεμένον,
γιάμ ἡ ρίζα σ' ἐδίφασεν, γιάμ ὁ καρπὸς ἐλλάεν,
γιάμ ἄς σὰ χαμηλόκιλαδα σ' ἠανέναν ἐζαλίεν.
- Νιά ἡ ρίζα μ' ἐδίφασεν, νιά ὁ καρπὸς μ' ἐλλάεν,
νιά ἄς σὰ χαμηλόκιλαδα μ' ἠανέναν ἐζαλίεν.
"Ἐνὰν κορίττ' κι' ἕναν παιδὶν σὴ ρίζα μ' ἐφιλέθαν,
κι' ἐποῖθαν ὄρκιον κι' ὁμνησαννὰ μὴ φταν' χωρίσιαν,
ἀτώρα ἐχωρίγανε, γιάμ ἔχω ἄς σὸ κῆρμαν.

" Ἐτερον κι' ἡ Λυγερή "

"Ἐτερον κι' ἡ Λυγερή πᾶν' ὅλεν τὸν ποταμόν,
"Ἐτερον ἐπέρνιζεν καὶ ἡ κόρ' ἡ ἐπόρεσεν.
- Πέρνιζον με, "Ἐτερε, τὸ τσαριούλι μ' δίγω σε.
Νιά περνὶν περνίζω σε, νιά τσαριούλιν παίρω σε,
ἄλλο τάγμαν τάξο με κι' ἐγὼ σὲν περνίζω σε.
- Πέρνιξο με, "Ἐτερε, τὸ ζωνάρι μ' δίγω σε.
- Νιά περνὶν κλπ.
- 'Ἀς σὴν φῆ μ' κι' ἀνέπερα, τ' ἄλλα ὅλια δίγω σε.
'Ἀς σὸ χέρ' ἐπέρπαζεν κι' ἀτέν πέραν ἔσυρεν,
ἀρ δὸς κόρη ντ' ἔταξες καὶ ντ' ἐσυνετάγαμε.
- Τ' ἔμπρια μουν λειβάδια εἶν', πάγω ἐκεῖ καὶ δίγω σε.
"Ἐρθαμε κι' ἐξέρθαμε κι' ἐξέκαμπανίσταμε,
ἄρ δὸς κόρη ντ' ἔταξες καὶ ντ' ἐσυνετάγαμε.
- Τ' ἔμπρια μουν ξάν κώμια εἶν', πάγω ἐκεῖ καὶ δίγω σε.
"Ἐρθαμε κι' ἐξέρθαμε κλπ.
- Δέξ' ἄτον τῇ σιύλ' τὸν γιόν, ἐγὼ δέν κι' δίγ' ἄτον.

Δίστιχα εὐτράπελα

"Ἀς ἔμνε εἶνας διάβολος μέ τρία κωδωνόπα,
κι' ἐλάσκουμε μεσανυχτὶ κι' ἐγνέφιζα κορτσόπα.
Τὰ στράτας ἰσ' ὀρίαζα, κρύον ἐπέρα, βέχω,
γιά τ' ἕναν ξεροφίλεμαν, νυχτοῦ-ἡμέραν τρέχω.
Οἱ πεκιάρ' ντὸ ἀρρωσταῖνε, ἄς λέγω σας γιά ποῖτον,
ντὸ κείνταν ὀλομόναχοι χειμωγιονί σὸν κρύον.

Δίστιχα της αγάπης

Τ' οὐρανοῦ τὰ πετούμενά, τούρανοῦ τὰ πουλόπα,
ἀτά, πὰ ἐξώγράφσανε τ' ὀμματί σ' τὰ πλουμόπα.
Περμένω σε καί ν' ἔρχεσαι, ξέν' εἶναι πού περοῦνε,
Ἐλάτνι, ἄς λάμπνε τὰ ραχιά, τ' ὀμάλια νά γελοῦνε.
Ἡ ἐγάπη μ' ἐσκέρχεται καί τὰ στράτας φωτάζνε,
τὰ ἔμπρ' τὰ στράτας χαίρουνταν τ' ὀπίσ' ἀναστενάζνε.

Δίστιχα τῆς ξενητειᾶς

Τό παπόρ' ἔρθεν σό' λιμάν', γιὰ τ' ἐμέν θ' αἰματοῦται,
μὴ λέρ' ἀτο τήν ἀλη μου, θά κλαίη καί, θά ματοῦται.
Ἀχπάσκουμαι σὴν ξενητειάν, γιὰ πάω, γιὰ κί πάω,
ἡ ξενητεία κί, σύρικται, τρυγῶνα μ', ντό νά φτάγω.
Ἐράφτω ἄγραμμάν καί, στέλω σε γόρματον χαιρετίας,
ὀλόερα τὰ ὀάκροπα μ' κί, ἀπέσ' τ' ἀρῶθυμίας.